

Å legge til rette for forskning



VIGDIS MOE SKARSTEIN
Nasjonalbibliotekar

Foto: Ketil Born

«Man må ikke forsømme den allsidighet som en nasjons forskningsmiljøer må ha. Universitetet i Christiania prøvde allerede i 1874 å skape interesse for vitenskapelige undersøkelser av kontinentalsokkelen. Men det ble ikke regnet som nyttig nok», sier Kåre Willoch i en av artiklene i denne utgaven av NB21, og avslutter: «Vi må forske også på felter som vi ikke ser nytten av.»

Nasjonalbiblioteket har som mandat å være et forskningsbibliotek. Det betyr at vi skal legge til rette for den allsidige forskningen Willoch, og andre med ham, ønsker. Vi skal være en del av en forskningsinfrastruktur.

Forutsetninger for forskning

En viktig forutsetning for forskning er dokumentasjon. Forskning betinger dokumentasjon både om de tema og områder det forskes på og dokumentasjon om tidligere og relevant forskning. Det vil generelt si dokumentasjon både om fortida og samtida. Gjennom pliktavleveringsloven og oppbygging av historisk materiale inneholder Nasjonalbibliotekets samlinger materiale innen alle fag og disipliner, også tverrfaglig. Ikke minst er samlingen multimedial, noe som blir stadig viktigere for dokumentasjonen av vår tid. Det er viktig at denne samlingen er kjent for og brukes av forskere innen alle disipliner for å skape ny kunnskap. Det er en viktig erkjennelse at kunnskapshistorien er viktig for kunnskapsutviklingen. Derfor er det en viktig strategi for Nasjonalbiblioteket å bidra til maksimal utnyttelse av våre samlinger for forskning.

Samlinger som basis for forskning

Dette er i tråd med Forskningsrådets infrastruk-

turstrategi hvor ett av fire hovedsatsingsområder er vitenskapelige databaser og samlinger. Forskningsrådet avdekket i sin kartlegging at man i Norge, gjennom langsiktig satsing på oppbygging og vedlikehold av slike databaser og samlinger, har skaffet seg viktige fortrinn innenfor enkelte fagområder, men at det ligger et stort potensial i å utvikle og tilrettelegge eksisterende baser og samlinger for forskningsmiljøene, slik det kommer fram i artikkelen fra Forskningsrådet.

Nasjonalbibliotekets samlinger som utgangspunkt for forskning, utvides stadig. I 2010 legges Språkbanken til Nasjonalbiblioteket. Det er et eksempel på hvordan Nasjonalbiblioteket får stadig større digitale «rådata» som er interessante i forskningsperspektiv.

De samlingene som finnes i Nasjonalbiblioteket, brukes mye for definerte litteratursøk for forskningsprosjekter og forskningsformål. De bør også kunne brukes mer som forskningsobjekter, i betydningen at det genereres forskningsprosjekter ut fra kunnskap om samlingenes innhold og egenart. Mest nærliggende i denne sammenhengen er selv sagt forskning på kunnskapshistorien som sådan, hvordan dokumenter eller materiale manifesterer bokhistorien, filmhistorien, musikkhistorien, medienes historie.

Når *Norsk presses historie* kommer ut i 2010, dekker den et tidsspenn på 350 år og har behov for cirka 1300 illustrasjoner, forteller bilderedaktøren for firebindsverket, Nils Øy, til NB21. Mange av disse bildene er gjenfunnet i Nasjonalbiblioteket, men også i andre samlinger og arkiver som er en del av den nasjonale infrastrukturen.

Forskning som del av selvrefleksjon

Ut fra å studere utviklingen i historisk perspektiv, kan vi imidlertid også få ny kunnskap om medienes egenart, både som objekt og som bærere av innhold. Dette er viktig forskning også for Nasjonalbibliotekets selvforståelse, for at vi skal kunne behandle og bevare de medier vi forvalter, og for å kunne forstå hvordan sammenhengen mellom form/format og innhold konstituerer mening, kunnskap. Vi må initiere og delta i forskning og faglig utvikling som en del av vår selvrefleksjon. I en dialog mellom egen og andres forskning kan vi bedre forstå og utvikle egen og andres kunnskap om medienes egenart, arkivenes funksjon og utviklingen av hva som konstituerer det nasjonale i en global verden. Det er gitt eksempel på hvordan vi arbeider med dette i artikkelen «Meir og betre forskning» som er skrevet av vår forskningsdirektør.

Forskningskompetanse

Også for å kunne følge med i utviklingen innen de ulike disipliner, og i den forskningen som skjer i universiteter og forskningsinstitutter, må Nasjonalbiblioteket ha egen forskningskompetanse. Dialogen med forskersamfunnet er viktig for å heve og øke omfanget på den forskningen som gjør bruk av våre samlinger, og for å bygge opp og utvikle samlingene på en måte som forskerne etterspør. Vi må utvikle disiplin kompetanse innen de mest sentrale fagfeltene fordi vår samling omfatter både humaniora, samfunnsfag og naturvitenskap. Ikke minst må vi ha kompetanse på teknologiutviklingen, både fordi forskning innenfor dette feltet er sentralt, og fordi det både faktisk og innholdsmessig representerer en stor del

av dagens kunnskapsutvikling og dermed også er representativt i det materialet som pliktavleveres til Nasjonalbiblioteket. Disiplinene som er forutsetningen for teknologiutviklingen, blir en viktig forutsetning for Nasjonalbibliotekets selvrefleksjon og selvforståelse.

Bare gjennom å ha en egen forskningskompetanse på disse områdene kan vi føre en dialog med og svare på forskersamfunnets nåværende og framtidige behov.

«Forskningsråd»

En måte å føre denne dialogen på er ved å opprette rådgivende organer innenfor de områdene vi skal legge til rette for forskning på. Eksempel på dette er forskere som har gitt råd i forbindelse med utarbeiding av bibliografier. Vi har nettopp opprettet et eget råd for å støtte oss når det gjelder utvikling på filmområdet. Når det gjelder bok- og mediahistorie, har vi et nært samarbeid med flere forskningsmiljøer.

Bibliotekenes kjernekompetanse

Bibliotekenes kjernekompetanse, å organisere kunnskap for gjenfinning, er en viktig del av grunnlaget for at Nasjonalbiblioteket er en del av forskningsinfrastrukturen.

Pliktavleveringslovens intensjon er å tilstrebe en tilnærmet fullstendig dokumentasjon av det som publiseres og skapes av kunnskap og kultur i Norge. Dette blir ikke en realitet om ikke materialet som avleveres og samles inn, ordnes, registreres, digitaliseres og formidles – også med forskningsbehovene for øye. Nasjonalbiblioteket vil derfor løpende drive metodeutvikling innen organisering av kunnskap, spesielt når det gjelder gjenfinning i den digitale verden. Nasjonalbiblioteket sorterer store mengder data. Utfordringen med å utvikle gjenfinningssystemer, gode bevarings- og søkesystemer, har vi til felles med mange institusjoner som skal bevare data for bruk over lengre tid. Som beskrevet

i artikkelen fra HUNT databank hvor 250 000 DNA-prøver er registrert.

Bibliografisk kompetanse

Et spesielt område som er viktig for at forskerne skal kunne finne fram i relevant materiale i Nasjonalbiblioteket og andre biblioteks samlinger, er bibliografiene. Disse er ikke bare viktige grunnlag for forskning, men er forskningsdata i seg selv. Derfor har Nasjonalbiblioteket definert det å lage bibliografier som et viktig område for det å være et forskningsbibliotek. Vi har alltid hatt ansvaret for nasjonalbibliografien og for å sette standarden for katalogdata i denne. Derfor har ansatte i Nasjonalbiblioteket deltatt i bibliografisk arbeid i mange store prosjekter som for eksempel «Ibsens skrifter». Det har også vært lagt økt vekt på i samråd med relevante forskningsmiljø å utarbeide bibliografier over forfattere og andre sentrale tema, og i år har vi utviklet en ny plattform for å kunne søke i bibliografier, knyttet til BIBSYS. Etter hvert vil vi få en stadig sterkere integrering mellom bibliografier, kataloger og fulltekstsøk.

I dialogen mellom forskningsinstitusjonene og Nasjonalbiblioteket som infrastruktur, legges noen av de mange forutsetninger som må til for å få den allsidigheten som Willoch påpeker at nasjonens forskningsmiljø bør ha.

I dette temanummeret har vi valgt å ha Frøken Detektiv på forsiden. En metafor for nysgjerrighet og kunnskapstørst som kan slukkes ved hjelp av Nasjonalbibliotekets samlinger og kompetanse.

VIGDIS MOE SKARSTEIN
NASJONALBIBLIOTEKAR

This article can be read in full in the English section in the back of the magazine.